

Фінансове право

УДК: 351.863:330.342.14(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16757463>

**Вплив правових реформ на забезпечення економічної безпеки держави в
період післявоєнного оновлення**

Ковбасюк Степан Валерійович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальної теорії
права та держави, Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6511-9286>

Ліберов Юрій Ігорович,

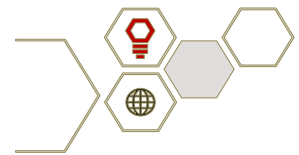
аспірант кафедри державно-правових дисциплін,
Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса, Україна,
<https://orcid.org/0009-0009-4150-3476>

Нинюк Інна Іванівна,

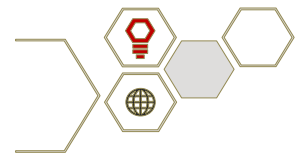
кандидат наук з державного управління, доцент
кафедри політології та публічного управління,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-6544-2393>

Прийнято: 23.07.2025 | Опубліковано: 07.08.2025

Анотація. У статті досліджено проблематику забезпечення економічної безпеки України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення, що є однією з ключових передумов збереження державного суверенітету,

соціально-економічної стабільності та інтеграції до європейського простору. Актуальність теми зумовлена зростанням внутрішніх і зовнішніх загроз, трансформацією економічних ризиків, посиленням мілітаризаційних процесів у регіоні та необхідністю переосмислення державної політики безпеки в нових геополітичних умовах. **Метою** дослідження є систематизація наукових підходів до трактування економічної безпеки держави в умовах кризи, аналіз чинних нормативно-правових механізмів її забезпечення та визначення викликів і перспектив інституційного реформування в післявоєнний період. **Методологія** ґрунтується на поєднанні структурно-функціонального та системного підходів, застосуванні порівняльного аналізу та узагальнення, контент-аналізу наукових джерел, а також логіко-правового методу для оцінки нормативної бази у сфері економічної безпеки. **Результати.** На підставі аналізу сучасних концепцій економічної безпеки виокремлено пріоритети її реформування з урахуванням впливу війни, доведено взаємозв'язок між нормативно-правовим регулюванням та ефективністю інституційного реагування. Встановлено, що чинна система має ситуативний характер і потребує переосмислення з орієнтацією на довгострокову стійкість, збалансування національних та міжнародних економічних інтересів, інституційну інтеграцію, прозорість і стратегічне планування. Запропоновано концептуальні напрями правових реформ у поєднанні з оновленням інституційних механізмів, що формують основу для нової моделі економічної безпеки в умовах поствоєнної трансформації. Зроблено **висновок**, що посилення економічної безпеки в умовах війни та післявоєнної трансформації потребує не лише законодавчих змін, а й створення адаптивної моделі публічного управління, здатної забезпечити стійкий розвиток, інвестиційну привабливість і соціальну стабільність держави. Практична цінність дослідження полягає у формуванні аналітичної бази для оновлення державної політики у сфері економічної безпеки на етапі повоєнного відновлення з акцентом на системну правову реформу, здатну забезпечити нормативну

визначеність, прозорість регулювання та відповідність європейським стандартам.

Ключові слова: законодавчі трансформації, національна стійкість, інституційне оновлення, кризове управління, правова модернізація, безпекові виклики, регуляторна спроможність.

**The impact of legal reforms on safeguarding the state's economic security
during the post-war recovery period**

Stepan Kovbasiuk,

Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of General Theory of Law and State, National University
«Odesa Law Academy», Odesa, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-6511-9286>

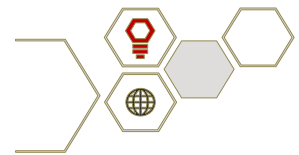
Yurii Liberov,

Postgraduate student of the Department of State and Legal Disciplines,
International Humanitarian University, Odesa, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0009-4150-3476>

Inna Ninyuk,

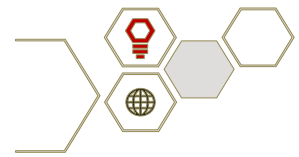
PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Political
Science and Public Administration, Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-6544-2393>

Abstract. The article explores the issue of ensuring Ukraine's economic security under martial law and during post-war recovery, which is one of the key prerequisites for maintaining state sovereignty, socio-economic stability, and integration into the European space. The relevance of the topic stems from the

growing internal and external threats, the transformation of economic risks, the intensification of militarization processes in the region, and the need to rethink national security policy in a new geopolitical context. The **purpose of the study** is to systematize scholarly approaches to interpreting the economic security of the state in times of crisis, to analyze the current legal mechanisms for its provision, and to identify the challenges and prospects of institutional reform in the post-war period. **Methods.** The research applies structural-functional and systems approaches, methods of comparative analysis, generalization, content analysis of academic sources, as well as the legal-logical method for evaluating the regulatory framework in the field of economic security. **Results.** Contemporary concepts of economic security have been analyzed, priorities for its reform have been identified considering the impact of war, and the relationship between regulatory frameworks and the effectiveness of institutional responses has been substantiated. It has been established that the current system is situational and requires rethinking with a focus on long-term resilience, a balance between national and international economic interests, institutional integration, transparency, and strategic planning. Conceptual directions for legal reforms are proposed in combination with the modernization of institutional mechanisms, forming the foundation for a new model of economic security under post-war transformation conditions. **Conclusions.** It is concluded that strengthening economic security in wartime and post-war recovery requires not only legislative changes but also the creation of an adaptive model of public governance capable of ensuring sustainable development, investment attractiveness, and social stability of the state. The practical value of the study lies in developing an analytical foundation for updating state policy in the field of economic security during the post-war recovery, with an emphasis on comprehensive legal reform aimed at ensuring regulatory clarity, transparency, and alignment with European standards.

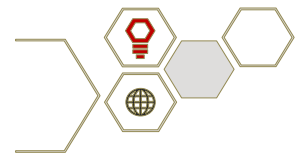
Keywords: legislative transformations, national resilience, institutional renewal, crisis management, legal modernization, security challenges, regulatory capacity.

Постановка проблеми. Попри збройну агресію, що триває в Україні, вже розгортаються процеси повоєнного відновлення, що супроводжуються масштабними трансформаціями у сфері економіки, безпеки та управління. У цьому контексті зростає значущість правового регулювання як інструменту нейтралізації ризиків і зміцнення економічної стійкості держави. Висока динаміка загроз – від макроекономічної нестабільності до деградації інституцій – вимагає оновлення нормативно-правової архітектури, здатної забезпечити гнучку та проактивну відповідь на виклики.

Актуальність теми зумовлена й потребою адаптації стратегічних документів до сучасного безпекового середовища, а також гармонізації законодавства з правовим полем ЄС. Посилення нормативної невизначеності, зниження ефективності антикорупційної інфраструктури, фрагментарність підходів до регулювання інвестицій, фінансів і ринку праці потребують наукового переосмислення ролі правових реформ у системі економічної безпеки держави. У цьому контексті особливого значення набуває розробка оновленої Стратегії економічної безпеки, побудованої на принципах системності, прозорості, адаптивності й правової узгодженості.

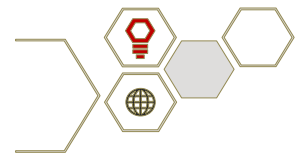
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових джерел засвідчує комплексність підходів до проблеми забезпечення економічної безпеки України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Увага дослідників зосереджена на стратегічних, правових, інституційних та геополітичних аспектах, що формують сучасний дискурс економічної безпеки. Так, у дослідженні С. Лаптева (S. Laptiev) та О. Захарова (O. Zakharov) наголошено на тому, що ефективність забезпечення економічної безпеки підприємств у період воєнної нестабільності прямо залежить від узгодженості державної політики, прозорості інституційної взаємодії та гнучкості державних інструментів реагування на структурні та регіональні виклики [1, с. 29]. І. Рогатюк (I. Rohatiuk) та співавтори доводять, що економічна безпека

в умовах воєнного стану виступає ключовим елементом національної стійкості, а її забезпечення вимагає комплексних інституційних змін, зокрема в частині стимулювання інновацій, інвестицій та розвитку конкурентного середовища [2, с. 78]. Узагальнення досвіду відновлення економіки в постконфліктних державах подано в праці Н. Петрухи (N. Petrukha) та співавторів, де підкреслюється роль структурних реформ, зовнішньої допомоги та інституційної стабільності як основ для довгострокового розвитку України [3, с. 196].

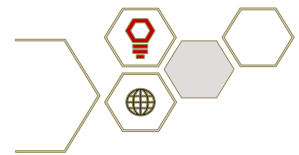
Зі свого боку, П. Лисянський розкриває процеси мілітаризації в пострадянських країнах як фактор дестабілізації європейського регіону, підкреслюючи, що для України наслідки військової агресії мають не лише політичний, а й глибоко економічний вимір, що вимагає нової архітектури безпеки в умовах післявоєнного відновлення [4, с. 27]. В іншій публікації П. Лисянський окреслює вплив мілітаризації на динаміку сучасних політичних відносин, звертаючи увагу на посилення напруженості, конкуренцію за ресурси та загрозу конфліктної ескалації, що підвищує актуальність розробки адаптивної економічної політики безпеки в демократичних країнах [5, с. 140]. О. Аліменко, В. Рябоконт та С. Бурак зосереджуються на ключових суперечностях між українським трудовим законодавством і європейськими соціальними стандартами. Наголошується на потребі усунення дискримінацій, поглиблення соціального захисту та адаптації ринку праці до умов післявоєнного перезапуску економіки [6]. І. Кампо (I. Campo) та співавтори визначають зовнішньоекономічну співпрацю, цифровізацію та агроекологічні ініціативи як інструменти міжнародної інтеграції та економічного зростання в умовах воєнного стану [7].

У дослідженні Ю. Єгорової (Y. Yehorova) та співавторів системно узагальнено динаміку зовнішньоекономічної безпеки України. Автори доводять, що її рівень істотно залежить від політичної турбулентності, глобальних криз і збройної агресії, а також підкреслюють необхідність

розвитку експортного потенціалу як основи стійкості [8, с. 372]. Я. Яковенко та І. Доманецький обґрунтовують провідну роль правового регулювання у створенні ефективної моделі економічної безпеки в умовах війни. Зазначені автори проаналізували трансформацію економічних інтересів, наголошуючи на важливості балансування між національними пріоритетами та міжнародною співпрацею [9, с. 86]. Авторський колектив у складі К. Єфремової, М. Пасат та Д. Чижової звертає увагу на необхідність переходу від ситуативної до системної моделі економічної безпеки, яка передбачає модернізацію інституційної архітектури та впровадження стабільних механізмів реагування на загрози [10, с. 34].

У науковій праці Н. Шпортюк доведено, що синергія реформ у сферах місцевого самоврядування, аграрної політики та публічного управління виступає ключовим чинником економічного відновлення України, особливо в контексті децентралізації та наближення до стандартів Європейського Союзу (ЄС) [11]. А. Мунько у своєму дослідженні наголошує на необхідності розвитку методологічних засад публічного управління фінансово-економічною безпекою через впровадження ризикоорієнтованого підходу та інструментів матричного аналізу, що враховують сучасні виклики і загрози [12, с. 45]. Б. Коваленко та О. Ігнатенко здійснили системний аналіз механізмів публічного управління в контексті післявоєнної економічної відбудови, акцентуючи увагу на цифровій модернізації, підтримці малого й середнього бізнесу та інституційному оновленні управлінських структур [13, с. 65]. У статті А. Максимової розкрито багатовимірний підхід до державного регулювання післявоєнного розвитку України, який охоплює як соціокультурні трансформації, так і пріоритети відновлення критичної інфраструктури, агросфери, освіти, медицини та сектору безпеки [14, с. 171]. Дослідження О. Нікішиної (O. Nikyshyna), М. Тараканова (M. Tarakanov) та О. Зеркіної (O. Zerkina) присвячене трансформації державного маркетингу як адаптивного інструменту управління товарними ринками в умовах війни та

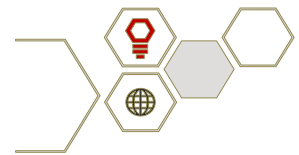
післявоєнного періоду, з акцентом на публічні закупівлі, зелену економіку та реалізацію стратегічних програм розвитку [15, р. 55].

Узагальнюючи результати розглянутих досліджень, можна стверджувати, що проблема забезпечення економічної безпеки України в умовах війни та післявоєнного відновлення потребує комплексного міждисциплінарного підходу, який враховує не лише зовнішньоекономічні та правові аспекти, а й соціальні, інституційні та міжнародні чинники.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених, низка питань потребує ґрунтовного дослідження. Зокрема, йдеться про інституційну узгодженість, стратегічне планування в умовах невизначеності, механізми синхронізації національної політики з європейськими стандартами та ефективне залучення зовнішніх ресурсів. Наше дослідження спрямоване на подолання цих прогалин шляхом формування адаптивної моделі економічної безпеки, побудованої на принципах стійкості, відкритості та інклюзивності. Практична цінність роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані для вдосконалення державної політики, оптимізації системи стратегічного управління та розробки ефективних інструментів відновлення економіки в умовах нових ризиків і викликів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення ролі правових реформ у забезпеченні економічної безпеки України в умовах післявоєнного оновлення, аналіз нормативно-правових прогалин і суперечностей, а також розробка авторської моделі інтеграції ризик-орієнтованого підходу до структури оновленої Стратегії економічної безпеки з урахуванням євроінтеграційних пріоритетів.

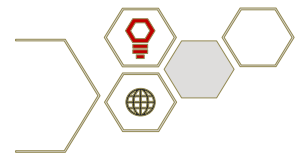
Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека України набуває вирішального значення як для збереження державності та соціальної стійкості, так і для формування потенціалу розвитку в період поступового післявоєнного оновлення. Попри зусилля держави, наявна

система економічної безпеки демонструє обмежену спроможність ефективно реагувати на ризики, що постійно еволюціонують під впливом затяжної війни, демографічних змін та глобальних викликів. Упродовж 2023–2025 років відзначається трансформація конфігурації загроз: зменшення імовірності деяких ризиків, зокрема різкого економічного спаду чи масового відпливу капіталу, не супроводжується зниженням їх потенційного впливу. Це актуалізує необхідність правового переосмислення підходів до забезпечення економічної безпеки [16, с. 4].

Комплексна оцінка ризиків економічної безпеки дозволяє класифікувати їх за шістьма ключовими групами: макроекономічні, фінансові, інвестиційні, виробничі, ризики людського капіталу та інституційні. Макроекономічні загрози охоплюють інфляційні перекоси, боргову нестабільність і фіскальний дисбаланс. Фінансові ризики пов'язані з тінізацією потоків, нестачею інструментів санації та нерівномірністю доступу до кредитних ресурсів. Інвестиційна вразливість проявляється в низькому рівні довіри до правової системи, непередбачуваності нормативного середовища та політичних ризиках. Виробничі ризики зростають через руйнування підприємств, логістичну фрагментацію та обмежений доступ до технологій. Ризики людського капіталу посилюються внаслідок мобілізації, еміграції, дефіциту кадрів у сільському господарстві та суміжних галузях. Інституційні ризики проявляються в слабкій координації між органами влади, фрагментарності рішень та відсутності актуалізованої стратегії економічної безпеки [16, с. 17].

Особливістю сучасного етапу є зростання залежності ефективності управління ризиками від наявності дієвих, адаптивних та узгоджених між собою нормативно-правових інструментів. Ризики перестають бути лише економічною категорією – вони дедалі більше відображають якість правового середовища. Так, відсутність ефективного валютного регулювання чи санкційної політики посилює відтік капіталу; слабкість інституційного дизайну фіскальних органів сприяє зниженню податкової дисципліни;

затримки з адаптацією законодавства до стандартів ЄС стримують зовнішні інвестиції. Водночас правове регулювання стає інструментом впливу на сам характер ризику: від його локалізації – до зниження інтенсивності або усунення причин.

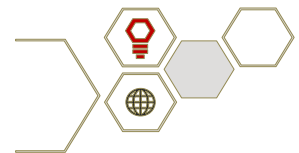
Авторська модель взаємозв'язку типів ризиків економічної безпеки з відповідними сферами правового регулювання (табл. 1) передбачає встановлення чітких зв'язків між джерелами загроз і нормативними важелями впливу.

Таблиця 1

Модель взаємозв'язку ризиків економічної безпеки та напрямів правового регулювання

Прояви у 2023–2025 рр.	Проблеми нормативного поля	Напрями правового регулювання
<i>Макроекономічні ризики</i>		
Дефіцит бюджету, інфляція, знецінення гривні	Відсутність довгострокового бюджетного правила	Бюджетний кодекс, податкова реформа, правове закріплення верхньої межі дефіциту
<i>Фінансові ризики</i>		
Нарощення держборгу, залежність від донорів, проблемні кредити	Відсутність механізму санації активів, слабка база управління боргом	Закон про проблемні активи, оновлення фінансового нагляду, валютне регулювання
<i>Інвестиційні ризики</i>		
Відплив капіталу, слабкий приплив прямих іноземних інвестицій	Нестабільність норм, судова недовіра, відсутність гарантій	Судова реформа, Закон про «інвестнянь», міжнародний арбітраж
<i>Виробничі ризики</i>		
Руйнування потужностей, логістичні розриви, обмежений доступ до техніки	Відсутність пріоритетності виробництва в держзамовленні	Законодавство про оборонне замовлення, підтримка переробки, індустриальні парки
<i>Ризики людського капіталу</i>		
Мобілізація, еміграція, нестача кадрів в агросфері, освіті, ІТ	Відсутність стимулів для повернення, застаріла міграційна політика	Податкові пільги, правові умови релокації, оновлення освітнього і трудового законодавства
<i>Інституційні ризики</i>		
Недовіра до фіскальних органів, судова непередбачуваність, неузгодженість управління	Відсутність актуалізованої стратегії енергетичної безпеки держави, дублювання функцій	Перегляд Стратегії енергетичної безпеки, реформа координаційних структур, електронне урядування

Джерело: авторська розробка

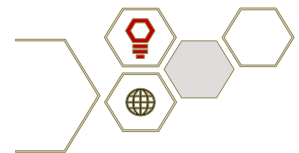
Таким чином, економічна безпека не може розглядатися у відриві від якості правового поля, що її формує. У контексті післявоєнного оновлення саме архітектура правового забезпечення має стати основою державної політики ризик-менеджменту – гнучкою, проактивною, заснованою на стандартах ЄС та адаптованою до сучасної структури ризиків.

Враховуючи багатоаспектність ризиків економічної безпеки, сформованих як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, ключовою передумовою ефективного реагування на загрози є наявність якісного нормативного поля. Станом на 2025 рік система правового забезпечення економічної безпеки в Україні базується на низці законодавчих та міжнародних актів, які регулюють окремі напрями економічної діяльності. Водночас їх фрагментарність, незавершеність реформ і брак інтеграції в загальну стратегічну рамку безпеки знижують ефективність правового впливу [1, с. 30; 9, с. 91]. У табл. 2 представлено групування основних нормативно-правових актів за ключовими напрямками економічної безпеки.

Таблиця 2

Класифікація нормативно-правових актів за функціональними напрямками забезпечення економічної безпеки держави

Нормативний документ	Роль у забезпеченні безпеки
<i>Макроекономічна та фінансова безпека</i>	
Конституція України [17]	Встановлює фундаментальні принципи економіки та безпеки, гарантує право на приватну власність
Бюджетний кодекс України [18]	Регулює фінансову політику, забезпечує керування державних фінансів
Податковий кодекс України [19]	Формує базу доходів бюджету, впливає на податкову дисципліну та інвестиційну мотивацію
<i>Фінансова безпека</i>	
Закон України «Про банки і банківську діяльність» [20]	Сприяє стабільності банківської системи, регулює ліцензування, нагляд і захист вкладників
Закон України «Про валюту і валютні операції» [21]	Впливає на рух капіталу, валютну стабільність та міжнародні розрахунки
<i>Виробнича та ринкова безпека</i>	
Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у	Регулює підприємницьку діяльність, правовий режим функціонування суб'єктів господарювання

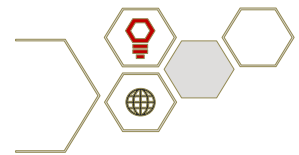

Нормативний документ	Роль у забезпеченні безпеки
перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [22]	
Цивільний кодекс України [23]	Забезпечує договірну стабільність, захист права власності
<i>Зовнішньоекономічна безпека</i>	
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [24]	Визначає порядок зовнішньої торгівлі, захищає національні економічні інтереси
Угода про асоціацію з ЄС [25]	Створює умови для інтеграції в єдиний економічний простір, передбачає імплементацію <i>acquis</i>
<i>Кібербезпека та інформаційна економічна безпека</i>	
Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки» [26]	Визначає механізми захисту інформаційної інфраструктури, критичних об'єктів
Закон України «Про захист інформації в ІТ-системах» [27]	Забезпечує інформаційну безпеку державного та приватного секторів

Джерело: авторська розробка

Попри наявність значного масиву нормативних актів, система правового регулювання економічної безпеки України залишається фрагментарною та незбалансованою. Основними прогалинами є: відсутність єдиної стратегії економічної безпеки, адаптованої до повоєнних умов і європейських стандартів; нормативні суперечності (зокрема у сферах трудової міграції, релокації бізнесу, податкових стимулів); недостатнє регулювання санкційної політики, фінансового моніторингу, кіберзахисту й кризового управління; брак правових механізмів підтримки відновлення економіки – у тому числі державно-приватного партнерства, компенсаційних інструментів, допомоги релокованим підприємствам; низький рівень інтеграції міжнародного права в національну систему безпеки [1, с. 30; 9, с. 91].

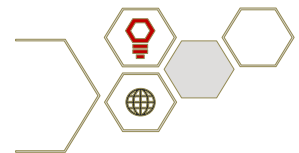
За сучасних умов зростає потреба не просто у вдосконаленні нормативної бази, а у формуванні цілісної правової архітектури, що забезпечує узгодженість, адаптивність і стійкість. Правове забезпечення економічної безпеки слід розглядати як інституційно організовану модель взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства задля ідентифікації загроз, вироблення відповідей і нейтралізації ризиків.

У системі забезпечення економічної безпеки важливе місце посідає триєдина взаємодія держави, бізнесу та громадянського суспільства. Держава виступає стратегічним суб'єктом у формуванні нормативно-правової бази, плануванні довгострокових орієнтирів розвитку та координації міжсекторальних процесів. Водночас бізнес-сектор не зводиться лише до об'єкта регуляторного впливу, а функціонує як джерело інвестицій, інновацій та технологічного оновлення. Громадянське суспільство, у свою чергу, виконує функції соціального контролю, публічного моніторингу та легітимації управлінських рішень. Ефективність цієї взаємодії визначається наявністю спільного правового поля, прозорих процедур ухвалення рішень і збалансованого розподілу повноважень між ключовими акторами безпекової політики [1, с. 40; 9, с. 92].

Формування ефективної нормативної бази у сфері економічної безпеки передбачає інтеграцію базових принципів правового регулювання в усі етапи післявоєнного оновлення. Йдеться, зокрема, про запровадження уніфікованої правової рамки для міжвідомчої координації, проведення обов'язкової експертизи впливу нормативних ініціатив на економічну безпеку, регуляторний аудит чинного законодавства для усунення неефективних норм і бар'єрів, а також впровадження гнучких механізмів оновлення правових інструментів із урахуванням фазовості відновлення – від екстреної стабілізації до розвитку [16, с. 65].

У цьому контексті особливої ваги набуває інтеграція ключових принципів правового регулювання: системності (узгодженість актів і рівнів регулювання), обґрунтованості (рішення на основі аналітики та оцінки ризиків), достатності (відсутність надмірного тиску, зокрема на малі та середні підприємства - МСП), гнучкості (адаптивність до змін) і своєчасності (реагування до настання критичних наслідків). Ці принципи мають бути закладені як у зміст законодавства, так і в процедури його розробки, реалізації та моніторингу ефективності [16, с. 66].

Важливою складовою оновленої нормативної архітектури є гармонізація з правом ЄС. Імплементация принципів прозорості, підзвітності, верховенства права та антикорупційної доброчесності є не лише зобов'язанням України в межах Угоди про асоціацію, а й умовою створення стабільного правового середовища. Європейські підходи до публічного управління, фінансового контролю, корпоративного регулювання та захисту споживачів мають бути адаптовані до українських реалій як основа резильєнтної та конкурентоспроможної правової системи. Узагальнену модель впровадження принципів правового регулювання в контексті післявоєнної трансформації представлено в табл. 3.

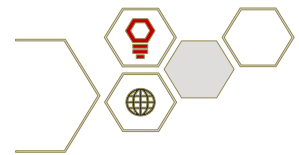
Таблиця 3

Інтеграція принципів нормативного забезпечення економічної безпеки у
фазах післявоєнного відновлення

Принцип	Інструменти реалізації	Фаза відновлення
Системність	Єдина міжвідомча нормативна рамка, цифровий реєстр стратегій і ризиків, узгодженість регуляторних актів	Стабілізація / Реконструкція
Обґрунтованість	Експертна оцінка проєктів законів, ризик-орієнтований підхід у нормотворчості	Усі фази
Достатність	Регуляторний аудит, оцінка впливу на МСП та регіональні економіки	Реконструкція
Гнучкість	Періодичне оновлення нормативної бази за індикаторами, механізми адаптації до змін безпекового середовища	Реконструкція / Розвиток
Своєчасність	Превентивне правове планування, синхронізація нормотворчих ініціатив з фазами відновлення	Екстрена стабілізація / перехід до розвитку

Джерело: авторська розробка

Інтеграція базових принципів у фазову логіку відбудови дозволяє не лише забезпечити відповідність міжнародним зобов'язанням, а й підвищити резильєнтність правової системи, її спроможність виконувати функції упередження, реагування та стратегічного розвитку. Утім, навіть найбільш досконала нормативна архітектура не реалізує свого потенціалу без стратегічних документів, які задають орієнтири й координаційну рамку державної політики у сфері економічної безпеки.

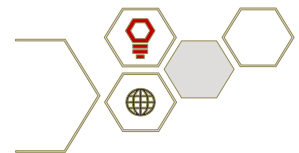

У цьому контексті особливої ваги набуває перегляд ключових стратегічних актів, зокрема Стратегії національної безпеки України (2020 р.) [28] та Стратегії економічної безпеки до 2025 року [29]. Обидва документи були ухвалені до повномасштабної війни – за інших геополітичних, безпекових і соціально-економічних умов – і нині не відповідають ані новій структурі загроз, ані сучасним викликам, ані актуалізованим євроінтеграційним орієнтирам.

Попри те, що повномасштабна війна в Україні триває, держава вже перебуває у фазі паралельного реагування на виклики сьогодення та стратегічного проєктування повоєнного розвитку. Така ситуація зумовлює необхідність формування нової архітектури економічної безпеки, яка водночас забезпечує стійкість до актуальних загроз і створює інституційну основу для відновлення та зростання. В умовах багатовекторної нестабільності, що поєднує військові, соціальні, економічні та геополітичні чинники, стратегічне планування має ґрунтуватися на принципах гнучкості, ризик-орієнтованості та євроінтеграційної сумісності.

Таким чином, ідеться про необхідність концептуального переосмислення Стратегії економічної безпеки як адаптивної рамкової конструкції багаторівневого управління, яка ґрунтується на принципах превентивності, належного врядування, узгодженості політик і врахуванні пріоритетів євроінтеграції та повоєнної трансформації. Такий документ має забезпечувати правову визначеність, інституційну цілісність та ефективну взаємодію держави, бізнесу й громадянського суспільства.

З огляду на це, запропоновано авторську модель структури оновленої Стратегії економічної безпеки України, яка охоплює ключові змістові блоки, враховує багаторівневий характер загроз та інституційних відповідей, а також дозволяє реалізувати її функціональний потенціал в умовах складної динаміки відновлення, постійної невизначеності та потреби у гнучкому стратегічному управлінні (табл. 4).

Таблиця 4

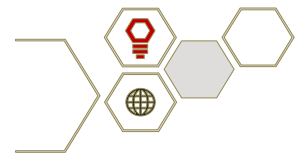
Концептуальна структура адаптивної Стратегії економічної безпеки

Блок стратегії	Ключовий зміст	Цільове призначення
Концептуальні засади	Визначення термінів (ризик, загроза, безпека), принципів (системність, адаптивність, прозорість), стратегічних орієнтирів	Формування єдиної логіки підходів до безпеки та відповідності європейським стандартам
Інституційна архітектура	Повноваження РНБО, Кабінету міністрів України, міністерств, місцевої влади; механізми координації та залучення громадськості	Забезпечення узгодженості дій суб'єктів безпеки та чіткого розмежування відповідальності
Матрична система ризиків	Класифікація ризиків (макро-, фінансові, інвестиційні, інституційні тощо); індикатори, джерела, пороги	Створення системи раннього попередження загроз та обґрунтування рішень
Фазова модель реагування	Диференціація заходів: стабілізація → реконструкція → розвиток; правові, фінансові, інфраструктурні інструменти	Встановлення динамічної логіки дій держави відповідно до етапів післявоєнного оновлення
Блок гармонізації з acquis ЄС	Перелік напрямів адаптації: AML, публічні закупівлі, конкуренція, державна допомога, аудит, good governance	Забезпечення відповідності європейським правовим нормам і підвищення міжнародної довіри
Антикорупційна складова	Гарантії незалежності антикорупційних органів; механізми зовнішнього аудиту, підзвітності; мінімізація політичного втручання	Зміцнення інституційної спроможності до протидії корупції на високому рівні
Моніторинг і оновлення	Система індикаторів, щорічна звітність, цифровий дашборд, механізм динамічного оновлення в разі зміни середовища	Оцінка результативності стратегії, зворотний зв'язок і гнучкість реалізації

Джерело: авторська розробка

Таким чином, оновлена Стратегія економічної безпеки України має перетворитися з формального документа на операційну платформу реагування держави на деструктивні процеси в економіці, а також – на інструмент комунікації з міжнародними партнерами, бізнесом і суспільством щодо пріоритетів розвитку та безпеки. Її реалізація має спиратися на оновлену нормативно-правову базу, інституційну готовність до дій, прозорість публічних фінансів і відновлену довіру до правової системи України.

Висновки. Результати проведеного дослідження підтверджують, що економічна безпека України в умовах післявоєнного оновлення потребує не

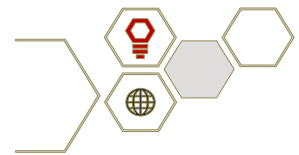

лише оперативних заходів, а й проактивної трансформації нормативно-правової основи, інституційної моделі та стратегічних орієнтирів. Виявлена диспропорція між наявними ризиками та спроможністю чинного законодавства на них реагувати свідчить про структурну вразливість правового забезпечення, що обмежує ефективність національної політики безпеки. Особливу увагу заслуговує застарілість чинних стратегічних документів, інституційна фрагментація та поява суперечливих норм, які підривають принципи незалежності, підзвітності та правової визначеності.

У науковому контексті обґрунтовано, що правове регулювання відіграє ключову роль у нейтралізації економічних ризиків, формуючи рамкові умови для макроекономічної стабільності, інвестиційної привабливості, функціонування фінансової системи, безпеки людського капіталу та цифрової інфраструктури. Запропонована авторська класифікація ризиків та модель їх нормативної відповідності дозволяє конкретизувати точки правового впливу і виявити найбільш вразливі напрями – зокрема у сфері інституційної довіри, антикорупційної автономії, захисту інвестицій та податкової гнучкості.

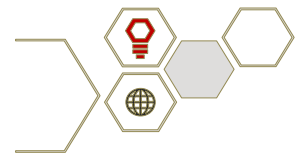
Ураховуючи результати аналізу, доцільним є формування нової редакції Стратегії економічної безпеки України, яка поєднувала б ризик-орієнтований підхід, фазову логіку післявоєнного відновлення та відповідність стандартам ЄС. Така стратегія має включати: чітко структуровану інституційну модель управління безпекою; систематизовану матрицю ризиків з граничними індикаторами; блок гармонізації з правовим доробком (*acquis communautaire*); прозорі антикорупційні механізми; цифрову систему моніторингу результативності політики безпеки.

Таким чином, правова модернізація в сфері економічної безпеки має розглядатися як основа стійкого розвитку, механізм зміцнення довіри до держави та обов'язковий компонент успішної інтеграції України до європейського безпеково-економічного простору.

Список використаних джерел

1. Laptiev S., Zakharov O. The impact of state policy on the economic security of enterprises in Ukraine: current challenges and strategic responses. *Economics, Finance and Management Review*. 2025. № 1 (21). P. 29-42. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2025-1-29-42>.
2. Rohatiuk I., Ivchenko B.-Y., Kanfui I., Solovyov E., Yermenchuk O., Denysenko O. Economic security of Ukraine in wartime: challenges and prospects. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13, № 81. P. 78–85. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.81.09.5>.
3. Petrukha N., Fedirko N., Piatnychuk I., Lyashenko P., Plakhotnii D. Economic rebuilding frameworks in post-war states: takeaways for Ukraine. *International Journal of Economic Sciences*. 2025. Vol. 14, № 1. P. 196–210. DOI: <https://doi.org/10.31181/ijes1412025196>.
4. Лисянський П. Л. Процеси мілітаризації суспільства в країнах пострадянського простору як загроза безпековій ситуації в європейському регіоні. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 74. С. 27–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v74.2024.4>.
5. Лисянський П. Л. Вплив процесів мілітаризації на розвиток сучасних політичних відносин. *Літопис Волині*. 2024. № 31. С. 140–144. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.31.22>.
6. Аліменко О. Ю., Рябоконь В. В., Бурак С. В. Адаптація трудового законодавства України до європейських стандартів соціального забезпечення. *Український політико-правовий дискурс*. 2024. № 5. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14057070>.
7. Kampo I., Abramova M., Savitskaya M., Shaulko Y., Volchenko N. Examining integration opportunities for the Ukrainian economy in international relations during martial law. *Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias*. 2025. Vol. 4. Article 643. DOI: <https://doi.org/10.56294/sctconf2025643>.
8. Yehorova Y., Chorna S., Petrushenko Y., Zhuravka F., Potapenko Kh.,

D'yakonova I., Zamora O. Assessing the foreign economic security of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2024. Vol. 22, № 4. P. 382-396. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(4\).2024.29](https://doi.org/10.21511/ppm.22(4).2024.29).

9. Яковенко Я., Доманецький І. Нормативно-правове регулювання економічної безпеки країни: сучасний стан та перспективи розвитку. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 6 (15). С. 86-93. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.15-13>.

10. Єфремова К. В., Пасат М. О., Чижов Д. А. Проблеми забезпечення економічної безпеки України та шляхи їх вирішення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 34-37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/5>.

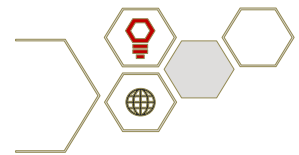
11. Шпортюк Н. Л. Інтеграція реформ місцевого самоврядування, аграрної політики та публічного управління для відновлення економіки України в умовах децентралізації та європейської інтеграції у повоєнний період. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2025. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.2.12>.

12. Мунько А. Розвиток методології дослідження публічного управління фінансово-економічною безпекою держави. *Науковий вісник: Державне управління*. 2024. № 2 (16). С. 45-59. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-2\(16\)-45-59](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-2(16)-45-59).

13. Коваленко Б. В., Ігнатенко О. П. Механізми публічного управління в пріоритетних напрямках відновлення економіки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 24. С. 165-170. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.24.165>.

14. Максимова А. Я. Механізми державного регулювання розвитку України у післявоєнний період. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 24. С. 171-174. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.24.171>.

15. Nikyshyna O., Tarakanov M., Zerkina O. Transformation of state marketing in the systems of commodity markets during the war and post-war

periods. *Economic Innovations*. 2023. Vol. 25, № 2 (87). P. 55-65. DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.2\(87\).55-65](https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.2(87).55-65).

16. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. Експертно-аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2024. 71 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.08>.

17. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

18. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

19. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

20. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

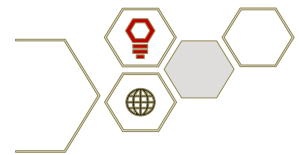
21. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

22. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

23. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

24. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

25. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і

їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 15.05.2025).

26. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

27. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

28. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 №392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

29. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11.08.2021 № 0048525-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text> (дата звернення: 15.05.2025).